

Delavska enotnost

GLASILO SINDIKATOV SLOVENIJE

LETNIK X. ŠTEV. 25 (324)

Ljubljana, 15. junija 1951

IZVOD 6 din

22. julij — praznik naše vseljudske vstaje

Prejšnjo soboto je Ljudska skupščina LR Slovenije razpravljala o osnutku nekaterih zakonov. Med njimi je bil tudi predlog zakona, da se 22. julij proglasi kot slovenski državni praznik.

V razpravi o tej točki je prvi spreговорil ljudski poslanec in predsednik vlade LRS tov. Miha Marinko, ki je uvodoma poudaril, da je naša republika edina v Jugoslaviji, ki ima svoj državni praznik vezan na dogodek partijsko-političnega značaja — na 27. april. Čeprav je 27. april zgodovinsko pomemben

datum, ko je bila ustanovljena naša vseljudska politična organizacija — Osvobodilna fronta —, ta datum vendarle ni bil zvezan s takimi zgodovinskimi dejstvi, ki bi pomenili neposreden začetek revolucije. Zato je že letošnji III. kongres OF Slovenije predlagal, da se kot državni praznik LR Slovenije proglasi dan, ko se je začela v Sloveniji splošna vseljudska vstaja.

Po vsestranskem preudarku sodelujočih pri zbiranju zgodovinskih dejstev o začetnih borbah

Taborišče v prvih dneh partizanstva

V Litiiji se že pripravljajo za proslavo 22. julija in Dan Jugoslovanske armade

Na pobudo krajevnega sekretariata OF so v Litiiji, da bi ta pomembni zgodovinski datum kot začetek vseljudske vstaje kar najbolj slovesno proslavili, že izdelali okvirni program.

S šestimesečnim tekmovanjem v počastitve dneva upora in s tem tudi desete obletnice ustanovitve JA bodo začeli v Litiiji in okolici 22. junija. Rezultate bodo pregledali mesečno tekmovanje pa bo zaključeno na sam praznik Jugoslovanske armade — 22. decembra.

Glavne manifestacije bodo v dnevi od 20. do 22. julija. Zveza borcev bo organizirala množični miting. Ob tej priložnosti bodo člani množičnih organizacij obiskali partizansko bojšča. Na mitingu bo sodeloval SKUD Tone Premk-Sinec s svojimi odseki, Telovalno društvo in druge edine.

V okviru proslave praznika vseljudskega upora bo v gimnazijskem poslopju več dni trajalo gospodarsko prosvetna razstava, ki naj pokaže dosežane uspehe litijskih podjetij, tovarn, ustanov, društev in šol. Na razstavi bodo sodelovala vsa podjetja Mestnih gospodarskih podjetij, ki bodo razstavila svoje izdelke. Kmetijska zadruga v Litiiji bo prikazala s diagrami, kako sodeluje pri gospodarstvu naše države, zlasti pri eksportu borovnice in raznih sadežev. Za vse pa bo poudarila razstava zdravilnih zelišč, katera nakupujejo kmečke zadruge

USPEH IN NEUSPEH NA JESENICAH

Res, da starega železa izven tovarne na Jesenicah ni mnogo, ker ga sproti oddajajo železarni. Kljub temu pa so ga nabrali približno pet tona. Sami pionirji na Hrušici, Koroski Bell, Javorniku in na Plavzu so ga nabrali več ton. Pionir Dani Klemenec ga je zbral 116 kg, pionirka Milena Čuljak pa 110 kg. Razen tega sta oba nabrala še 30 kg cunj, 20 kg stekla in 15 kg papirja. Če bi se terenske frontne in AFZ organizacije malo bolj potrudile, bi bil uspeh verjetno še boljši.

Slabo pa poteka akcija zbiranja zdravilnih zelišč. Pionirji jih sicer zbirajo z veliko vnamo, vendar pa jim je potrebna pomoč s strokovnimi naznanji itd. Gorenjska tudi nekateri posamezniki, ki pa v neurnavrečeni hojazi, da bi se število nabiralec ne povečalo in ogrozilo njihovih dohodkov, čuvajo svoje znanje za sebe. Sicer so pa tudi ti potrebni pouka. Mnokrat naredijo še več škode kot koristi. Namesto da bi obirali cvete posameznih rastlin, potrgajo all celo izrujejo kar cele rastline. V stremiljenju za čimvečjim zaslužkom jim je vseeno, če posejajo kar veče z česno, ko cvete lipa.

Ker je nabiranje zelišč donosno in koristno pa tudi vzgojno, posebno za pionirje in mladino, bi bilo zelo, da odgovorni organizirajo tudi na Jesenicah posebne seminarje, na katerih bi si pionirji, mladina in vsi ostali nabiralec pridobili potrebno znanje o spoznavanju zelišč, njih vrstah in uporabi, kdaj so katere rodne za nabiranje, kako se sušijo, shranjujejo itd. Gorenjska je še posebno bogata raznih zdravilstvu in ljudski prehrani potrebnih in koristnih zelišč, zato bi bil tak seminar zelo potreben. Verjetno ne samo na Jesenicah, temveč tudi drugod.

Jeseniški kovinarji že opravljajo izpite za višje nazive

V jeseniški železarni je bilo ob splošni preveđbi delavcev v strokovne nazive preveđeni vsega 5823 delavcev. Od 1120 delavcev, ki so dosegli naziv specialista, je bilo predlaganih za višjega specialista 238 delavcev, za naziv mojstra 161, za naziv večkratnega mojstra pa 2 delavca. Ker morajo vsi specialisti, ki so bili predlagani za višje nazive, opraviti izpit za predlagani višji naziv v izrednem postopku do konca junija, so v jeseniški železarni uvedli opravljane izpitov za naziv višjega specialista, mojstra in večkratnega mojstra že konec maja.

Za izvedbo teh izpitov je imenoval upravni odbor posebno komisijo, v kateri so najboljši strokovnjaki železarne. Pred to komisijo morajo opravljati kandidati po pravilniku o razvrstitvi del v posamezne skupine določena dela, oziroma jih morajo teoretično obrazložiti. Izpitna komisija ima zelo odgovorno nalogo, ker mora preizkusiti, če izpolnjujejo kandidati vse pogoje za pridobitev višjega naziva. Kljub vsem težavam pa hoče komisija v določenem roku izvesti vse izpite in omogočiti, da dobljo naziv višjega specialista, mojstra ali večkratnega mojstra vsi tisti delavci, ki imajo za to potrebne pogoje.

Zanimivo je, da se nekateri delavci, ki so bili ob rednem preveđbenem postopku predlagani za višji naziv, ne priključajo k opravljanju izpitov. Vsi ti se morajo zavdati, da je program izpitov za doseg višjega naziva v rednem postopku zelo obširen in bodo morali obiskovati pozneje posebne tečaje, če bodo hoteli doseči višji naziv v rednem postopku, ki ho pričel po zaključku srednje, L. J. s. L. julijem t. l. Pri vsem tem pa bodo imeli še škodo, kajti delavci, ki bodo opravili izpit za višji naziv, bodo imeli tudi višji zaslužek. Najboljši vzgled vsem je dal direktor jeseniške železarne tovariš Viktor Ropret, ki je prostovoljno pristopil pred komisijo in opravil izpit za industrijskega električarja-mojstra z odličnim uspehom.

V MURSKI SOBOTI SO IZSOLALI 380 ŠOFERJEV

Pred dnevi se je v Murški Soboti začel nov šoferski tečaj. Organiziralo ga je Avtomobilno društvo, katero je doslej izsolalo že preko 350 šoferjev za avtomobile vseh vrst, čez 400 motoristov in nad 20 traktoristov. Za prihodnji teden je predvideno ocenjevanje traktoristov in tečajnikov avtomoto šole. Pripravljajo tudi ustanovitev društva v Rogasčevih, kjer je bil doslej samo krožek. V avgustu bo društvo pripravilo velike krožne dirke, na katerih bodo sodelovali tekmovalci Zagreba in Ljubljane, povabljen pa je tudi naš najmlajši motorist Plevel.

Član generalnega tajništva Trade Unionov znanstvenik Feather v Ljubljani

Ob prihodu na ljubljanskem letališču

V sredo je prispel na ljubljansko letališče administrativni tajnik generalnega sekretariata Trade Uniona g. Victor Feather. Gosta so pričakali funkcionarji Glavnega odbora ZSS tajnik tovariš Mavričelj Bore, pisatelj Tone Selškar, R. Albreht in Svatek ter zastopniki društva pravnikov dr. Gorazd Kušelj, dr. Tominec in dr. Sbrizaj. Gospod Feather bo ostal v Sloveniji dva dni, v četrtek, 14. t. m. zvečer, je Victor Feather kot gost Društva pravnikov, Zdrženja novinarjev in Glavnega odbora ZSS v dvorani Doma sindikatov v Ljubljani predaval o načini, upravi in perspektivi nacionalizacije industrije v Angliji. Po obisku v Sloveniji bo gost odpotoval v Beograd na predavanje.

od tam pa bo nadaljeval pot v Grčijo, kjer ostane dva dni. V Sloveniji si je g. Feather ogledal nekaj tovarn, lepote Gorenjske in Postojnsko jama.

G. Feather je izjavil, da občuduje velkanske napore jugoslovanskih narodov v borbi za industrializacijo in samostojnost. Prepričan je, da bodo jugoslovanski delavci vse težave premagali, ker vedo, da so trenotne in da pomenijo samo prehodno dobo na poti v lepšo bodočnost. Delovni politiki jugoslovanskih množic, ki sem ga imel priliko videti na kratkem obisku v Jugoslaviji, bo premagal vse ovire! je zaključil visoki funkcionar Trade Unions.

O novem načinu plačevanja delavcev in uslužbencev

Revolucionarne spremembe v zvezi s tem, ko so neposredni proizvajalci prevzeli osnovna sredstva (tovarne, podjetja) v svoje roke, narekujejo tudi spremembe v našem finansiranju. Ker so tovarne in podjetja izročena v upravljanje delovnim kolektivom, imajo ti kolektivi tudi pravico, da sami neposredno razpolagajo z rezultati svojega dela, s pretežnim delom dobička, ki ga bodo kolektivi porabili za razširjenje in napredek podjetja, za dvig standarda in za dopolnilne plače. To pa zahteva spremembo vsakega našega sedanjega plačilnega sistema tako delavcev kakor uslužbencev. Novi plačilni sistem naj materialno zainteresira delavce in uslužbence, da dvigajo svojo strokovnost, povečujejo proizvodnjo, zboljšujejo organizacijo dela in kvaliteto, znižujejo proizvodne stroške, itd., kar omogoča večji dobiček podjetja. Le če bodo kolektivi izpolnili te pogoje, lahko računajo na povečanje svojega zaslužka za razne stroške urejene v šestnajstih različnih uredbah o plačah, ki vsebujejo preko 400 različnih tarifnih postavk. Tudi plače uslužbencev so določene po strokah in prav tako določene v velikem številu tarifnih postavk po strokah ne glede na to, ali so zaposleni v gospodarstvu, državni upravi ali javni ustanovi. V sedaj veljavnih predpisih o plačah je za vsako delo oz. za vsak naziv uslužbenca že v uredbi sami predpisana tarifna postavka, ki vsebuje že plačo za strokovnost, pogoje dela, odgovornost in važnost gospodarske panoge.

Kakšen bo pa predvidoma naš bodoči plačilni sistem? Predesem se bo način plačevanja približal potrebam in stvarnemu stanju našega gospodarstva in družbenega življenja sploh. S tem, da se bo postavil na enotna načela; same specifična vprašanja delavcev oziroma uslužbencev bodo posebej, to je ločeno od splošnih načel, urejena. Sistem plač se bo delil na tri temeljna področja družbene delavnosti, to je gospodarstvo, državno upravo in javne ustanove. Plače delavcev in uslužbencev vseh strok v gospodarstvu (v podjetjih in višjih gospodarskih združenjih) bodo urejene skupno, to je po enotnih načelih (z enotno uredbo). Tako ureditev narekuje dejstvo, da imajo v zvezi z ustanovitvijo delavskih svetov uslužbenci v gospodarstvu iste pravice do upravljanja in udeležbe na dobičku kakor delavci. Posebej pa bodo urejene plače uslužbencev in delavcev v državni upravi (a. pr. v ministrstvih, ljudskih odborih itd.), posebej pa onih v ustanovah (prosvetnih, kulturnih, socialnozdravstvenih).

V bodočo delo uredba predpisovala samo elemente plače; to bo veljalo tako za delavce in uslužbence v gospodarstvu kakor v državni upravi in ustanovah. Na podlagi teh elementov bo šele upravni odbor podjetja določil plačo in to za vsako delovno mesto posebej. Plača po delovnem mestu torej v uredbi sami ne bo neposredno določena, temveč samo posredno. Plača bo določena po delovnem mestu in bo sestavljena iz zneska: a) za strokovnost, b) za posebne pogoje dela na določenem delovnem mestu in c) za posebno odgovornost pri delu. Plača po delovnem mestu bo potemtakem sestavek — vsota gori navedenih zneskov. Seveda pa ni nujno, da bi bila plača za vsako delovno mesto sestavljena iz vseh zgoraj navedenih zneskov. Sestavljena bo pač iz tistih zneskov, za katere bodo na določenem delovnem mestu obstajali pogoji (strokovnost, posebni pogoji dela, odgovornost).

ETBIN KRISTAN med trboveljskimi rudarji

V spremstvu predsednika Slovenske izseljenske matice T. Selškarja je dne 5. t. m. obiskal Trbovlje politik, publicist in pisatelj Etbina Kristan s svojo soprogo. Čeprav obisk ni bil najavljen, so zvestega borca za pravice delovnega ljudstva pričakali v Trbovljah direktor rudnika Jože Hegler, njegov pomočnik Strniša Anton, sekretar okrajnega komiteja Kovač Viktor, sekretar okrajna Sorn Bojan, predsednik mestnega ljudskega odbora Borštinar Slavko, sekretar rudniškega komiteja Marat Janez, direktor za globinsko vrtanje Pečar Otnar in zastopnica rudniškega kolektiva Konradi Anica, ki je izročila dragemu gostu lep šopek pomladnih rož. V sejni dvorani direktorje se je Etbina Kristan razgovarjal o napredku trboveljskega rudnika in o delovnem poletu trboveljskih rudarjev. Po skupnem kosilu si je Kristan ogledal nekatere trboveljske zanimivosti, obiskal pa je tudi leseno kočvo, v kateri je nekaj časa prebival kot rudar tov. Miha Marinko, sedanji predsednik vlade LRS.

Ob tej priložnosti je Tone Selškar izročil dečjim jaslim v Trbovljah precejšno število igrac, ki jih je trboveljskim najmlajšim rudarcom poslala slovenska rojakinja iz Clevelanda. Kristan in njegova soproga sta se mudila v tem prijetnem otroškem zavetišču dlje kot eno uro in nista se mogla načuditi napredku trboveljske doline in prizadevanju ljudske oblasti za čimboljše življenje delovnih ljudi. Po prisrčnem slovesu se je odpeljal pisatelj Etbina Kristan skozi Zagorje in čez Vače ob Savi nazaj v Ljubljano.

VAS MORAVCI JE DOBILA ELEKTRIKO

Vaščani iz Moravce v okraju Murska Sobotica so se že dolgo potegovali za elektriko. Ta njihova želja je končno izpolnjena, kljub velikim težavam zaradi pomanjkanja materiala. Skupni posvet na sekretariatu OF, kjer so vključene vse litijske organizacije, je utrdil smernice. Posamezna društva z okvirni program še povečujejo, kajti vsaka od njih hoče biti v tem tekmovanju za počastitev praznika vstaje in desete obletnice ustanovitve JA čimbolj aktivna in pokazati, da smo vredni pridobitve naše NOB.

V RAKIČANU PREUREJAJO BIVSI GROFOVSKI GRAD

Svet za socialno skrbstvo v Murški Soboti je sprejel sklep, da je treba onemogli okraja pripraviti dom. Doslej so morali onemogli iz okraja v ostale kraje, kjer so imeli takšne ustanove. V ta namen so pričeli preurejati bivši grofovski grad, ki leži izven Murske Sobotice sredi prijetnega parka. Pričakovati je, da bo dom življenjsko gotov ter da bo sprejel okrog 40 starčkov.

CINKARNA V CELJU JE IZPOLNILA PETLETNI PLAN

Delovni kolektiv Cinkarne v Celju je dne 9. junija ob 7. uri zjutraj izpolnil svoj petletni plan. Plan je bil izpolnjen v celoti, to se pravi v vseh panogah. Kolektiv cinkarne v Celju se je že v letu 1946 uvrstil med najboljše kolektive, za kar je sprejel že dvakrat prehodno zastavo resornerga ministrstva in Centralnega odbora ZSJ. K izpolnitvi plana so mnogo pripomogli redni politični in proizvodni sestanki, na katerih obravnavajo izboljšanje metode dela, nov način postavljanja norm, stalno strokovno izpopolnjevanje, visoko zavest delavstva ter pravilno organizacijo dela, oziroma pravilno razdelitev dela.

Z obiska Etbina Kristana v Trbovljah

Glavni del zaslužka delavca in uslužbenca v gospodarstvu bo torej sestavljala plača po delovnem mestu, kateri del bo odvisen od storilnosti, to je od izpolnitve naloge (delovne norme), ki je poverjena posameznemu delavcu oz. uslužbencu, in od izpolnitve proizvodnega plana podjetja. Drugi del zaslužka pa bo tvoril posamezniku pripadajoči delež dobička; ta pa bo odvisen od dobička, ki ga bo podjetje doseglo.

Umiljivo je, da se plače uslužbencev v upravi in ustanovi ne bodo mogle spreminjati na isti način kakor v gospodarstvu, ker ne bodo mogli biti udeleženi na dobičku. Zaradi tega se bodo razlike v izpolnjevanju nalog honorirale potom nagrad. Vsakemu delavcu oz. uslužbencu v gospodarstvu bo zagotovljeno, da njegov dejanski zaslužek ne bo mogel biti nižji od določene plače po delovnem mestu (zajamčena plača).

Temelj za določitev plače po delovnem mestu oziroma posli delovnega mesta, za katerih opravljanje je potrebna določena strokovna sposobnost delavca. Od zapletenosti poslovanja delovnega mesta bo odvisen denarni znesek za strokovnost in obratno. Zaradi tega bodo posli vsakega poslovanja zapletenosti razporejeni v skupine. Tudi ošina zneska za posebne pogoje dela in odgovornost bo odvisna od jakosti (intenzitete) pogojev in obsega odgovornosti.

Vsaki skupini poslov bo ustrezala stopnja strokovnosti, izražena z nazivi kakor pričen, izčen, specialist itd. Stopnja strokovnosti uslužbenca pošklica bodo označevale grupe. Tudi pri uslužbencih bodo za vsako stopnjo strokovnosti opisani za določeno stopnjo značilni posli.

Nadaljevanje na 2. strani.

VEČ POZORNOSTI delavskim svetom v obrtništvu

Obrtna dejavnost ima v našem narodnem gospodarstvu še vedno zelo važno vlogo. Da je to res, ni potrebno posebej utemeljevati. Dovolj je, če pomislimo le na to, kako često so nam potrebne usluge obrtnikov, čevljarjev, krojačev, mizarjev, pleskarjev ipd. S svojimi proizvodi dopolnjujejo obrtniki industrijske proizvode in, češar tudi ne kaže prezreti, proizvajajo niz predmetov (tako imenovana umetna obrt), ki jih industrija še ne izdeluje.

V našem narodnem gospodarstvu uvajamo globoke gospodarske spremembe. Administrativno usmerjanje in upravljanje gospodarstva vse bolj zamenjuje nov sistem družbene uprave. Temu primerno se spremljajo tudi mnoga načela v gospodarstvu. Obristi takih notranjih sprememb so tudi novo zasnove finančni sistem, plačilni sistem itd. Osnovni pogoj za uspešno uvajanje novih načel v gospodarstvu pa je obstoj in dobro delo delavskih svetov in pravnih odborov. Vse spremembe v gospodarstvu, ki jih prinaša na primer novi finančni sistem, so izdelane pod predpostavko, da vodijo gospodarska podjetja delavci sami preko svojih delavskih svetov in upravnih odborov.

Nedvomno je, da obrtništvu ni izvzeto iz vsega tega družbenega dogajanja v gospodarstvu. Tudi tu imamo delavske svete v podjetjih, ki so družbena lastnina, seveda. Mnogi obrtniški delovni kolektivi so tudi kar lepo in uspešno pričeli upravljati svoja podjetja in za njih bodo nove gospodarske spremembe pomenile korak naprej. V nekaterih obrtnih delavskih svetovih pa niso posvetili dovolj resne pozornosti delavskim svetom. Ponekod so to vprašanje celo zanemarili.

V tem tidi tudi vzrok, da imamo v nekaterih obrtniških podjetjih tudi tako znanovane delavske svete, ki jih njihove delavnice zelo otežujejo, če že ne povsem onemogočijo.

V nekaterih krajih, kot je Slovenj Gradec, Krško, Trbovlje, Hrastnik, Prevalje, Lendava, so osnovali vse bolj obrtne delavnice v kraju en delavski svet. V Slovenjem Gradcu vodijo v območju tega delavskega sveta delavsko delavnico, peke, brivnice ipd. ter gostinske obrate, vodovod in komunalo sploh. Tako osnovani delavski sveti govore o popolnem prilagajanju družbene samouprave v gospodarstvu administrativno upravne delu ljudskih odborov oziroma pravnih odborov. Tako združevanje obrtnih delavnic raznih strok je za administrativna stališča razumljivo, zelo težko združljiva pa je taka kombinacija s stališči samouprave gospodarskih podjetij. Vprašanje je, ali je taka planska družbena obrtnih delavcev vseh strok strok združljiva tudi pod pogoj, ki jih predvideva današnja zakonodaja? Smisel novega finančnega sistema je namreč v tem, da ukinja organe ljudske oblasti kot operativno vodstvene organe v gospodarstvu in da izroča gospodarske enote v upravo samim proizvajalcem. Proizvajalec seveda prevzema s podjetji v upravo tudi določene družbene obveznosti. Temelj teh obveznosti je, da gospodarijo koristno in da delo svojih izdelkov odvajajo za splošne družbene potrebe. Novi finančni sistem postavlja notranje gospodarjenje v podjetjih na rentabilnost proizvodnje. Ta pa zahteva od delavcev, da so strokovno veščti, to je, da uspešno proizvajajo in da so dobri gospodarji v svojih strokih. Poleg tega so neposredno proizvajalec tudi udeleženi na delu dohodnine svojega podjetja. Ali ne govori vse to morda proti administrativnemu povzemanju vseh obrtnih in komunalnih podjetij in delavnice v en delavski svet?

Precej podobna slovenjgradski je druga oblika delavskega sveta v Domžalah. Tam ima vsaka obrtna delavnica svoj upravni odbor podjetja, vsi ti upravni odbori pa tvorijo delavski svet pri sedeu Uprave mestnih podjetij. Še bolj zanimivo pa je delavski svet pri podjetju »Obutev« s sedežem v Kranju. Tu so podjetje in delavnice, ki delajo v Murski Soboti, Novem mestu, Kranju, Trzinu in drugod. Delavski svet tega podjetja sestavljajo zastopniki kolektivov iz vseh krajev Slovenije, kjer ima podjetje svoje podružnice. Poleg tega imajo v Trzinu poseben pododbor delavskega sveta, ki je neposredno podrejen delavskemu svetu. Nastane vprašanje, kako hosta upravljati tako sestavljeni delavski svet in upravni odbor voditi podjetje, njegovo gospodarstvo in reševati tekoče posle?

Kaj nam govore ti primeri? Da v obrtništvu zelo močno odstopajo od načela, da naj ima vsako podjetje svoj delavski svet oziroma upravni odbor. To pa bo treba prav v času razpraz o novem finančnem poslovanju, ki daleč jasno obrise novega gospodarjenja, urediti. Predpogoj za vsako nadaljnje urejanje gospodarjenja obrtnih podjetij je ureditev delavskih svetov. Zato pa je v tem času tudi eno izmed glavnih nalog sindikata delavcev te stroke pomoč pri odpravljanju slabosti v načinu organizacije delavskih svetov.

V a ž n o za naše poverjenike!

Naše poverjenike opozarjamo, da ob nakazilu naročnine na hrbtni strani srednjega dela položišne vselej napišejo, kolikšen znesek provizije so si zadržali, ker jim sicer uprava odtegnjenega zneska pozneje ne bo priznala, ampak bo terjala plačilo celotne naročnine.

Napišite svoj točen naslov!

Kadarkoli sporočate naši upravi spremembe ali reklamacije glede dostavljanja lista, oziroma pošiljate denar, vselej v pismu ali na srednjem delu položišne napišite svoj točen naslov, na katerega prejimate list.

ČUČKOV PRVI INTERVJU

Poleg Horvata in Gregorca je Čuček najboljši učenec v gospodarstvu šole Tovarne metalnih konstrukcij »France Leskočeka«.

Malo nerodno je mlademu fantu, ko daje odgovore na prvi intervju. Pa se počasi le razgovori in pride do besede na dan. V šoli je že drugo leto. Zadovoljen je. Pridno se učel, tako pridno, da ima le malo časa za sport in fizikulturo, ljudsko tehniko ali kulturno-prosvetno udejstvovanje. Za zdaj obstoji za njega samo učni program, ki ni majhen. Težava se z geometrijo; risanje mu teče v roke. Drugače pa »kar gres. Bil je tudi že na praksi v podjetju. Tam se je prvič po šolskem delu v delavnici šole znanel v pravem delu. Bil je v konstrukcijski delavnici, pri stružnici lita. Pravi, da se je povsod dobro odrezal.

»In načrti za bodočnost?«
»Najprej bi rad dokončal kar najboljše šolsko in bomo potem del. Najraje bi seveda nadaljeval na srednji tehnični šoli in postal res strokovnjak. Seveda, to so načrti, kaj bo k temu reklo življenje, je pa drugo vprašanje!«

Mladi krepko razviti Čuček, z rdečimi lici in blistrimi očmi se smehljiva. Žo, če se takoj šoli, se življenje ne bo delalo težav. Ni vrag, da ne bomo čez leta brali o racionalizatorju ali motorju Čučku!

Dolenjska doživlja svoj preporod

Od Straže sem se preko hriba vleče izsekana vijuga lesne žičnice, na poljih orjejo. Po žičnici leno drsijo v dolino svezne oblačne hodi. Ze dajno je bila pred nami Soteska s starodavnim gradom. Taka je Dolenjska: v lahkem vetru nakodana Krka, škodljaste, v soncu nasmejene strehe zidanic in stari grad, ki je del zgodovine te dežele. Kraljeval je dolga stoletja svojih okolič, dokler ni prišla vojna na vsa razkralja. V nezobanem prizidku, ki je kakor v zasmeih razbitih zidovih in vdrti strehi ostal nepoškodovan, gnezdi goščice. Malo dalje ob cesti se je v hrib zašril kamnolom. Delavci, močno zagoreli možje, so se tedaj pripravljali k jedi, ki so jim jo prinesle bosopete žene. Bose noge ob tem letnem času, ko se je zemlja komaj začela odjavljati. Krov, nara so bo treba drugje iskati kruha.« Žužemberčani si namreč z vsemi močmi prizadevajo svojemu kraju vrniti nekdanje prikupno lice. Od okraja in drugod ne pričakujejo rešitve, ko pa vedo, da je še cela vrsta krajev, ki čaka na pomoč oblasti. Tu je na primer Novo mesto, sedež okraja, kjer še precej hiš in naprav čaka na pomoč oblasti, ki so v njih trpinice, uradi in podjetja. V eni območjih hiš, ki se v njih še čuti določno veselje plesku, se je ob podboje na vratih natanjal in se z nekom pogovarjal nevelik moški prijetnega obraza. Govorica mu je pela v prijetnem narečju, ko smo se seznanili za nas je odvedel v proo nadstropje, kjer ima delavnico. Dvoje ali troje velikih sob, za silo opremljenih, že na prvi vid izdaja galanterijsko obrt. In v resnici smo gostje v lesno-galanterijskem podjetju »Jelka«, čigar upravnika smo pravkar spoznali. To je Slavko Hotko, prvi delavec in ustanovitelj »Jelke«, človek, o katerem so nam že v Novem mestu mnogokaj pripovedovali, mojšter-samouk, ki je s svojimi igračami na mnogih razstavah žel priznanje in tankaj prekosil vse svoje tekmece. Nobena lajna ni več, da je novomeško tovarno igrače že nadkrilil, medtem ko je izdelovanju dikanih garnitur nima tekmece v vsej državi. Pri pomniti moram, da tudi v zamejski galanterijsko izdelke leca bolj cenijo od tovarniških, ki so po navadi iz kovine. Les ima pred kovino v marsičem prednost: topel je, prikipen na oči in lepše se da oblikovati. Hotko delo, zlasti tkanje narodne ornamente na šatule in druge okrasne predmete, daje izdelkom iz lesa spet novo vrednost. Vso pozornost zaslužijo igrače-sastavljenke, katerih vzgojni namen iz pomen je mojšter Hotko znal preemiti. To so zelo mišične in okrasne, ki so prave umetnine, temveč tudi globoko domiselnost dolenjskih ljudi.

Kakor vse druge slovenske pokrajine, tako je bila tudi Dolenjska pred vojno zapletena v začarani krog političnih razprtij, katerih sred je bilo opaziti tudi v kulturnem življenju. Toda če je bilo strankarstvo uničujoče in narodni edinstvo škodljivo, lahko trdimo, da je raznovrstno politično obeležje predvojnih prosvetnih društev v neki meri koristilo. V medsebojni tekmi, do bi si pridobila čimširji krog občanov, so ta društva bila prisiljena neprestano dvigati raven odrske in druge prosvetne dejavnosti. Zato ni čudno, da se dalj časa po osvoboditvi tudi na Dolenjskem niso mogla uveljaviti vsa tista nova kulturna društva, ki so v naglici pripravljala svoje predstave in je bila tež naglici primerna tudi njih kvaliteta. Najbolj je bil kritičen položaj v St. Jerneju, središču predela, ki je bil zaradi močnih belogardističnih postojank in njihovega vpliva na ljudi, novi stvarnosti doka časov razoren. Pridobiti je bilo treba ljudi, vendar ne z bučnimi mitingi in političnimi predavanji, ki so bila zlasti prvi čas v navadi, temveč s kvalitetnimi igrami in sistematičnim kulturno-prosvetnim delom. Senjersko SKUD »Brata Pirkoviča« se je že zgodaj odločilo za resno in sistematično kulturno-prosvetno vzgojo ljudi. Iz tega programa so vzrasli določni na okoli znani senjerski prosvetni tečaji, nekatere ljudske univerze, ki sta jih vsa leta neumorno vodila tovarišica Slokanova in Martin Marinč. S temi tečaji je bil led prebit. Z upanje ljudstva je bilo pridobljeno, s tem pa tudi pomoč, ki so jo začeli ljudje dajati novo ustanovljenemu kulturno-prosvetnemu društvu. Pomoč pa je bila zelo potrebna, kajti mlada gledališka družina tedaj ni imela ne dvorane, ne kulis, niti drugih rekvizitov. Prezidali in razširili so najprej prosvetni dom, ki so v njem poleg gledaliških zdaj tudi kinematografske predstave. Uredili so tudi knjižnico, ki šteje nekaj nad 500 leposlovesnih in poučnih knjig. Prave težave pa so nastopile ob pridobivanju novih igralcev za senjerski oder. Prenekateri stari, izkušeni igralci so namreč med vojno padli, ali pa se preselili drugam. Pred režiserko Vlasto Tavčarjevo in Martinu Marinču so bile postavljene težke naloge. Vendar sta ta dva vodilna stebra senjerske kulturno-prosvetne dejavnosti vne-

Žužemberk. Prizorišče rdečih bojev v minuli vojni. Lep je pogled na ta skriviti kraj, ležeč v strmeh bregu nad Krko. Dobra polovica trških poslopj je bila domala razrušena, druga polovica močno poškodovana ali vsaj načeta od pušk in strojniških krogel. Nekaj trpkro resničnega je bilo v besedah domačina, ki je dejal: »Dokler bo kaj ruševin, nam bo treba drugje iskati kruha.« Žužemberčani si namreč z vsemi močmi prizadevajo svojemu kraju vrniti nekdanje prikupno lice. Od okraja in drugod ne pričakujejo rešitve, ko pa vedo, da je še cela vrsta krajev, ki čaka na pomoč oblasti. Tu je na primer Novo mesto, sedež okraja, kjer še precej hiš in naprav čaka na pomoč oblasti, ki so v njih trpinice, uradi in podjetja. V eni območjih hiš, ki se v njih še čuti določno veselje plesku, se je ob podboje na vratih natanjal in se z nekom pogovarjal nevelik moški prijetnega obraza. Govorica mu je pela v prijetnem narečju, ko smo se seznanili za nas je odvedel v proo nadstropje, kjer ima delavnico. Dvoje ali troje velikih sob, za silo opremljenih, že na prvi vid izdaja galanterijsko obrt. In v resnici smo gostje v lesno-galanterijskem podjetju »Jelka«, čigar upravnika smo pravkar spoznali. To je Slavko Hotko, prvi delavec in ustanovitelj »Jelke«, človek, o katerem so nam že v Novem mestu mnogokaj pripovedovali, mojšter-samouk, ki je s svojimi igračami na mnogih razstavah žel priznanje in tankaj prekosil vse svoje tekmece. Nobena lajna ni več, da je novomeško tovarno igrače že nadkrilil, medtem ko je izdelovanju dikanih garnitur nima tekmece v vsej državi. Pri pomniti moram, da tudi v zamejski galanterijsko izdelke leca bolj cenijo od tovarniških, ki so po navadi iz kovine. Les ima pred kovino v marsičem prednost: topel je, prikipen na oči in lepše se da oblikovati. Hotko delo, zlasti tkanje narodne ornamente na šatule in druge okrasne predmete, daje izdelkom iz lesa spet novo vrednost. Vso pozornost zaslužijo igrače-sastavljenke, katerih vzgojni namen iz pomen je mojšter Hotko znal preemiti. To so zelo mišične in okrasne, ki so prave umetnine, temveč tudi globoko domiselnost dolenjskih ljudi.

Pomlad na Dolenjskem

Pomlad na Dolenjskem

to iskala med mladimi ljudmi in naposled odkrila vrsto nadarjenih mladih igralcev in tudi pevcev, od katerih zlasti trije zaslužijo hvalo in pozornost: prodorni baritonist, preprost čevljarški pomočnik, tenorist, ki ga odlikuje prikupen falset, in komaj 12-letna Danica, ki je ljubljinski kretajnica in v važno bravuro zapoje Pavšičevo »Uspavanko«. Pojem je tu še nekaj pevcev in peček, ki so z omejenimi igračmi vso preteklo zimo na domačem in na marsikaterem tujem ozru dajali ljudsko spevitvo »Nezadržani zeti. Dvorana je bila tako ob premieri kakor ob ponovitvah nabito polna. To odrsko delo je iz hrvaščine na naš jezik prevedla in zrežirala učiteljica Vlasta Tavčarjeva, glasbene motive pa je zanj po belokranjskih napevih prikrojil in zložil še omejeni mentor senjerskega kulturno-prosvetnega življenja, Martin Marinč. Ta spevitvo, ki je odraz novega življenja na kmetih, bi s svojim naslovom morebiti dala misliti na kako odrsko potvorbo, a je v njej toliko prisrčnih prizorov in pristnih glasbenih motivov, da postane taka sunjanja že po nekaj trenutkih, ko se zastor dvigne, odroč. To je pesem žetvi, himna mladosti, ki ji mladi senjerski igralci dajejo živost in polno vrednost.

Ob zaključku naj se še spomnim besed, ki sem jih slišal neke v Ljubljani, čes, Dolenjska je bila in ostane zakotna pokrajina slovenstva. Te besede je medtem že prehitel razvoj. Stepišne tovarne, ki so vzrasle v teh nekaj pičlih letih, vzorna kmetijska posestva in nove šole ter druge prosvetne ustanove so priza, da Dolenjska doživlja svoj preporod in obenem porok, da bo postel šla njena pol samo navzgor. Republiško podjetje »Pionir« v Novem mestu je ustvarjalec naprednega programa, po katerem se bo Dolenjska naposled izkopala iz gospodarskega in kulturnega mrtilva. To podjetje je v komaj štirih letih zgradilo poleg desetih velikih gospodarskih poslopj tovarno igrač v Novem mestu, tovarno učil in tovarno sadnih sokov v Črnomlju, rudniška tlanovanska naselja v Kočevju in Senovem ter celo vrsto stališnih in drugih naprav na kmetijskih posevstvih in v drugih krajih. Letos se »Pionir« pripravlja na novo, do zdaj najtežjo nalogo: njegovi zidarji bodo v bližini Vidma gradili veliko tovarno rotacijskega papirja, za katero je bilo odobrenih preko 100 milijonov dinarjev in jo bodo postavljali brzkone polna tri leta. Vse te nove naprave in tovarne pomožne gospodarske naprave in zagotavljanje neusahljivi vir zastavka dolenjskim ljudem.

Uredništvo
»Delavske enotnosti«
Ljubljana
Poštni predal 284

DAN KASNEJE
bomo prejeli vaše sporočilo, če na pismo ali dopisnico, namenjeno uredništvu ali upravi »Delavske enotnosti«, ne boste pripisali tudi POŠTNI PREDAL 284

Naše kulturno življenje Deloslovenskega igralca

10. junija je praznovalo Slovensko narodno gledališče v Ljubljani štiridesetletno gledališko delo režiserja in igralca Milana Skrbinšeka. V praznovanju je praznoval ta priznan ves slovenski narod, ki mu je Milan Skrbinšek v teh štiridesetih letih dal toliko svoboda, da tega ne bo nikdar mogoče izbrisati iz listov zgodovine slovenske gledališke umetnosti. Za jubilej je bila slavna predstava drame »Stebril družbe« Henrika Ibsena, v kateri je ljubljani igral Karsten Zvezda ob selovanju svojih dolgoletnih odskih tovarišev. Jubilej bil moral biti praznovan že leta 1949, kajti Milan Skrbinšek je nastopil svoj redno igralsko pot v sezoni 1. 1908-09 in tudi lani je želel, da bi za svojo jubilejno predstavo odigral kralja Leara, toda to se ni zgodilo, še več, onemogočeno mu je celo bila alternativa z Levarem. Tako je v znak je bil rojen 10. februarja 1886, kot sin železnikega spovednika. Njegov oče, poln idealnega narodnega nardvšenja, je nesebno ustanovil »Bratno društvo«, katerega članj so se zbirali pri njem na domu, peli, se učili iger itd., tako da je mladi Skrbinšek že v zgodnjih svojih letih obdeval odrske deske, kamor ga je vlekel že od prvih gledanj v svet.

Milan Skrbinšek ni samo igralec-umetnik, režiser, ravnatelj gledališča, vodja dramatiških sol — njegovo delo je šlo širje. Imel je v sebi življenjsko prepričanost, da delo samo po sebi ni etično in nima prave veljave, če ga opravljaš samo zase, temveč da je človekova dolžnost, delati v korist splošnosti, svojega naroda, svoje države in človeštva sploh. Zato je z velikimi osebnimi in umetniškimi žrtvami delal za vso našo gledališko kulturo, tudi za amatersko. Vseh štirideset let je imel svojo dramatsko šolo, iz katere so izšli režiserji in igralci: Oslp Sest, Bratko Kreft, Martinčević, Kralj, Jože Gale, Kovič, Mira Danilova, Kraljeva, Kukčeva, Vovkova, Mezgrečeva, Stigle in dr. Kot režiser je na Dunaju režiral v druskvih »Zvezdah« in »Stebril«, tam se je režiral prvičkrat na raznih amaterskih odrih, prav posebno toplo se ga spominjajo igralci Sentjaskovskega odra, kjer je vzgojil kar cel rod igralcev. Vodil je tudi razne dramske tečaje, predaval na ljudskih univerzah, po šolah, deloval v Sokolskem lutkovnem odru, zavečajo se, da morajo tudi lutkovni odri postati resna umetniška panoga, ki bi bila v veliki korist ljudstvu in tudi v umetniškem kakor v nacionalnem praven. Posegel je celo izven svoje države in je 15.5 v Gorici na filhem in brez vednosti ljubljanskih oblasti imel dramski tečaj, ki ga je zaključil s Cankarjevimi večerom. v Kanalu, kjer je uprizoril prvo dejanje »Lepe Vede« in dve sliki iz njegove dramatičnejše Cankarjevega »Hilifanta«. Tam se je režiral še danes spominjajo njegovih zaključnih besed: »In kakor Jernej ni dobil svoje pravice na svoji grudi, tako je tudi mi Slovenec nimamo danes na svoji zemlji.«

Milan Skrbinšek pa je tudi mnogo pisal. Po prvorojenem »Osvetle« je napisal še psihološko dramo »Labrint«, mladinske igrice »Božji volec« in druge. »Diletanški oder«, navodila za igranje dramatičnega Cankarjevega »Hilifanta« in dramatičnega Kraljevega »Krog s sredos, za libreto opere, ki jo je hotel komponirati Slavko Oster, dramatičnega Levstikovega »Gadje gnezdo«, ki jo je Vladimir Levstik v polni meri priznal in izjavil, da se je pri njej mnogo, mnogo naučil, dramatičnega Murnkovega »Matave Matjasa«, dramatičnega Cankarjevega »Gospa na štite sodovca«, ki je zanj bil iz časnih strokovnih, nihilističnih in polemičnih članki, napisal je čez 90 predavanj za »Dopisno dramsko šolo revije« »Drama«, kjer je objavil tudi pomembne analize dram, strokovne razprave itd., pisal je o igri, igralcu, režiji, igralcem naraščajo, o gledališču, slovenskih igralcih itd. itd. in tako tudi tu, kot redko kdaj, je prevzel ogromno k rasti naše gledališke kulture.

Posebno je skrbel za mlade talente. Kjerkoli je opazil talentiranega igralca, ga je poizkušal pridobiti za gledališče. Tako je n. pr. Staneta Severja spoznal pri svojih režijah v Sentjaskovskem odru. Ko pa je videl njegovo kreačilo Hermana Celjskega na Vtču, je tako stopil na upravo in Severja ni le pridobil, temveč zahteval da ga takoj angažirajo zaradi njegovega izrazitega igralskega talenta, ker je to v korist slovenske gledališke kulture. Tu, je noudaril, ne smejo biti ovira nobeni predsodki e polnoštevilitveni članstva ali o višini brdžeta. Gre za več. In ko je bil Sever angažiran in poslan ob stran, mu je Skrbinšek dal glavno vlogo v »Amodeju«, čeprav je bil ravnatelj Golia menja, da to mora igrati Skrbinšek sam. Postavil Severja na mesto, ki mu je pripadalo. In Sever je odlično uspel! Milan Skrbinšek je s svojim nastopom uvedel realizem v igralsko umetnost. S svojo prilojeno igralsko močjo, z vebementno ustvarjalno silo, v kateri se prepletata intuelna in razum, je postavil v zgodovino naših odskih pobov nepozabne igralske ilke. In kakor je vzbil vsako, če takrat ne poznano vlogo, katere se je oprjel z vsem svojim igralskim bistvom, je vendarle v mogočnih večjih figurah šele vzrastle v popularne umetnika. Njegov Kreon iz »Antifone«, Brutus iz »Julija Cezarja«, Shylock iz »Beneškega trgozeca«, Otelo, Faust, Hoflerne iz »Judite«, Tartuffe, Hanagon iz »Klovnov«, »Kavalir iz »Strahove«, ritmojster iz »Očeti«, Damiir iz »Karamazovih« itd. itd. Cankarjeve figure Damiir, Polovce iz »Lepe Vede«, Kantor in Maks iz »Kralja na

Betajnovi, Ščuka in Gruden iz »Narodovega Betajnovi«, zlodej iz »Pohujšanja«, Jakob Ruda, Hlapec Jernej, Mlakar iz »Romantičnih duš« — vse to so igralske stvaritve, ki so prisle v zgodovino. Ob njih so uživale čudovito igralsko umetnost cele generacije, ob njih so se in se uče naši mladi umetniki ne samo čiščeta, postenege ustvarjanja, temveč tudi discipline in vestnosti.

V cellem je v štiridesetih letih Milan Skrbinšek odigral 589 vlog (194 ponovitve), od tega 156 vlog v slovenskih delih, od katerih kar 77 v izvirnih in 25 v Cankarjevih dramah.

Milan Skrbinšek v vlogi Molièrovega Tartuffa

Tudi dramatikom je Milan Skrbinšek stal vedno ob strani. Z vsvo svoje veliko ljubenzljivo do slovenske književnosti je režiral njihova dela in jim bil učitelj, svetovalec in vodnik. To ni čudno, da je režiral vsega Cankarja, Etlbina Kristana (»Samosvoj«, »Drobtine«, Kraigherja (»Školjka«, Snuderla »Modra ptica«, Cerkenika (»Roka pravice«, Sorilja (»Blodni ognjile«, Maljena (»Kantata«, »Materca«, Jožeta Kranjca (»Direktor Campa«, »Detektif Mežla«, Potrča »Krefova kmetija«, »Lacko in Krefolice«, I. Mračka (»Rdeči Logane«) itd. — poleg vseh najbolj priljubljenih svetovnih del Ibsena, Strindberga, Shawa itd. itd.

Po vsem tem je razumljivo, da mu je uprava Slovenskega narodnega gledališča v svojem njemu posvečenem Gledališkem listu, v katerem so članki »Mošter Milan Skrbinšek«, »Igralske vloge in režije Milana Skrbinška«, »Milana Skrbinška boj za slovensko gledališče v l. 1917« in »Skrbinškova bibliografija« napisala iskreno posvetilo, ki pove resnico: »Milan Skrbinšek, igralec, režiser in učitelj marsikaterega slovenskega igralca in igralke, zdel svoj umetniški štiridesetletni del na tako število in plodno umetniško in kulturno delo, kakor mladoletni slovenski gledališnik. Njegova skrb ni bila zmeraj neposredno poklicno delo v gledališču, kot režiser in učitelj je v teh štiridesetih letih neumorno delala nešteto krat pomagala tudi našemu ljudskemu igralcu in režiserju, zlasti pa je veliko pozornost posvetila mladim ljudem. Njegovo delo je za razvoj gledališke umetnosti v Ljubljani, zlasti pa v Trstu in Mariboru, za zmeraj napisano v našo zgodovino. Igralec izrednih značajev in figur, režiser psihološko analitične smeri, ki se je tvorno razvijala zlasti ob Ibsenu, Strindbergu in Cankarju, za realistično psihološko dramatično sploh, zavzema v zadnjih štiridesetih letih eno izmed prvih mest v zgodovini slovenskega gledališča!« J. K.

Novi filmi

»Očarljivi goljuf«

Avstrijsko filmsko podjetje »Sascha-film« je v režiji Hansa Wolitta izdelalo filmsko veseloigro »Očarljivi goljuf«, v kateri igrajo glavne vloge: Wolf Abach Retty, W. Haas, Else Gerhart in Grete Zimmer. Glasbo je komponiral Stolz.

Film je nekje vmes med veseloigro in burko. Drugega namena nima razen sproščanja smehi v gledalcih, za kar uporablja že stare in stokrat upobileme trike, katerih zamenjavo oseb pridno, nedostopno uslužbenic in lepega, bogatega komponista z neizogibnim avtomobilom, maskiranje junaka v silo, bratovščino devic itd., kar je povezano z romantično ljubavno zgodbo, v kateri je ljubimcu dovoljeno vse, da si končno za vse čase pribori srce in telo svojega »ideala«.

V vsi to je natočena muzika, šlagerji. Sport nikjer pa ni živlega lepega, porlobo ljubelega in sproščenega, tako da je vse skupaj neverjetno in neresnično, posebno ker je oblikovano tja v en dan, le zato, da je in da gre med svet, ki naj verjame, uživa, sanja in upa.

Tudi igralci je stvar zelo površna. Lepote Retty ne prikaže kaj posebnega, prav tako in še slabše se predstavlja Elsa Gerhart in Grete Zimmer, da se Slovenci kar čudno zdi, kako da ti ljudje nastopajo na platnu, ko skoro ničesar ne znajo.

Ob petdesetletnici smrti JOSIPA MURNA

V kratkem potече 50 let od smrti Josipa Murna-Aleksandrova, pesnika, ki je skupaj s Cankarjem, Zupančičem in Kettejem tudi zabečnik slovenske Moderne, pesniške generacije, ki je slovensko umetnost drugič dvignila na svetovno višino.

Murnovo življenje je bilo neveselo in kratko. Doma je bil iz Ljubljane, kjer se je rodil 4. marca 1879. Kot nezakonski sin služkinje je že zgodaj občutil težave življenja. Oče se zanj ni brigal, mati sama pa ga ni mogla vzdrževati. In tako je mladi Murn rasel kot rejnec v okolici Ljubljane, kjer je bila narava njegov prvi dom. Vendar je talentiran kot je bil, dovršil osnovno šolo in tudi gimnazij. Tu je prišel v stik s Cankarjem, Zupančičem in Kettejem, postal član literarnega društva »Zadruga« in izoblikoval svoje pesniški talent, ki ga je kmalu razvil do take popolnosti, da je še kot gimnazijec ustvaril svoje najlepše pesmi. Sicer pa je bilo njegovo življenje prekratko, da bi ustvaril večje in globlje umetnine, kajti jetika, posledica pomanjkanja v najnevarnejših letih in v času dorasčanja, je izbruhnila na dan že v gimnaziju. Spremljala ga je skozi vse šolanje v Ljubljani in na univerzi na Dunaju, od koder pa se je kmalu vrnil v domovino. Toda tudi tu si je moral trdo boriti za življenje, kajti priložnostne pisarniške službe so mu dajale le skromen zaslužek. Iskanje zdravja na Vipavskem in Gorenjskem je bilo zaman. Bolezen je že opravlila svojo. Docela mu je striglo telo, ni mu pa mogla duha, ki je ves čas snoval in ustvarjal najlepše pesmi. Spomladi 1901 se je vrnil v Ljubljano, kjer ga je 18. junija smrt rešila trpljenja. Umrl je komaj dvaindvajsetleten v stari cukrarni na Poljanskem nasipu, v sobici, kjer je dve leti poprej izdihnil njegov prijatelj, pesnik Kette.

Josip Murnik bil je velik slovenski pesnik. Najprej kar nam je ustvaril, je ustvaril s svojo subtilno liriko, ki je zrasla iz osebne tragike in neuteljljive želje po sreči. Motivi njegovih pesmi so enostavni: slike iz narave v zvezi z osebnim razpoloženjem, kmečko veselje; preproste zgodbe, bežne izpovedi srca. Pesmiščno, žalostno razpoloženje mu je najbližje. Toda med njegovimi pesmimi naj-

demo tudi vedre in šegave, pa tudi take, ki jih je narekovalo slutnja prerane smrti. Pesnitri je začel Murn že v tretjem razredu gimnazije. Svoje prve pesmi je objavil v dijaskem listu, kmalu pa se je predstavljal tudi širši javnosti v literarni reviji Ljubljanski Zvon. V Almanahu osmošolcev pa so izšle njegove znane ljubezenske pesmi, posvečene meščansko visoki in zanj nedosegljivi Almi. Vendar njegova ljubavna ni bila uslišana in črnogledna, ki je bila posledica trdega življenja se je že povečala. Ljubezenske pesmi pa od tedaj naprej Murn ne napiše več dosti. Sicer pa taretja njegovo mladost zapuščenost in bolehnost. Vse čes se zato Murn otresa neke teže in turobnosti; rad bi bil zdrav in srečen, zato sanja o rdečičnih nevesti, o naravi, o lepota kmečkega življenja, ki naj bi ga iztrgalo iz obupa. Posebno v navari si povsod išče uteha. Zato so mu polja in dobrane, zimski in jesenski čas ter sploh slike ter razpoloženja iz narave najpriljubljenejši motivi. Toda, ko Murn slika narodo, kaže vedno samega sebe in svoja nerazpoloženje. Zato se tedaj, ko opazuje naletavajoči sneg, spomni na svojo preteklost, ki je kakor v sneg zapakana in na svojo bodočnost, ki se bvezkopana šiiri pred njim kakor tih plan. Ko pa v viharini noči prisluškuje nevirni, primerja sebe z divjim vetrom. Vedno izbira le take motive, ki so v skladu z njegovim razpoloženjem. Razen o narodi sanja tudi o kmečkem življenju; to mu je ideal v katerem vidi možnost tudi svoje rešitve. Zato je nešteto njegovih pesmi, katerim tvorijo motivi vsaki ljudje, kmetje, kmečka opravila. Sploh pa predstavlja to Murnovo kmečko pesmi, ki so povezane z narodnim kolomitom, in v katerih kar čitimo utripanje domače zemlje, nedvomno višek njegovega pesniškega ustvarjanja.

Večina Murnovih pesmi predstavlja dragocene umetnine. Čeprav je omahnil že na začetku svoje literarne poti, si je vendar priboril navdse častno mesto v slovenski književnosti. Ime Josipa Murna bo zato vedno blestelo v vrsti naših največjih pesnikov. S. R.

NASVETI za trening in tekme

Ali lahko govorimo o moški modi?

Od prve svetovne vojne naprej smo doživeli v sportu velik napredek, velik razmah, pa tudi neverjetno izboljšanje tehničnih rezultatov. Pred 30 leti, ko so tekmovali naši športni pionirji Stanko Bloudek, Jože Pogacar, Zane Kavsek, Viktor Vodisek in drugi, je veljalo kot sijajen uspeh, če je kdo vrzel disk 28 m daleč, če je skočil v višino 1,50 m ali če je preplaval 100 m prosto v času 1:25. Danes pa bi ocenili take rezultate le še kot povprečne.

Ugotovljamo, da so tehnični rezultati sodobnih športnikov neprimerno boljši. Mar je tudi njihova fizična zmogljivost boljša, drugačna? Zmogljivost je približno ista kakor nekoli; razlika je le v tem, da poznamo danes nove metode treninga, da vemo več o športni tehniki — skratka, da imamo neprimerno več znanja in izkušenj. Za zimske olimpijske igre leta 1924 so se pripravljali naši smučarji samo tistih nekaj tednov, ko so bili na snegu; za zimske olimpijske igre, ki bodo prihodnje leto na Norveškem, se bodo pripravljali tudi v teku poletja in jeseni.

PRVI POGOJ ZA ŠPORTNE USPEHE JE ZDRAVJE

Sodobni športniki vedo že marsikaj zanimivega o splošnih pogojih telesne zmogljivosti. Sleherni tekmovalci bi te pogoje lahko našli: vztrajnost, hitrost, spretnost, živčna moč in splošno zdravje. Na moremno si predstavljati izvršnih nogometašev ali uspešnih smučarjev tekačev, ki bi ne bili vztrajni. Na vprašanje, od česa je vztrajnost odvisna, bi tekmovalci vedeli povedati, da je odvisna od notranjih organov, zlasti od srca in pljuč.

Prvi pogoj za vztrajnost pa je zdravje in solidno življenje. Kdor ni popolnoma zdrav,

katero kolj igro z žogo, da boš tudi po tej poti napredoval v hitrosti.

Tretja lastnost uspešnega športnika je spretnost. Tipična športna panoga, ki zahteva veliko spretnosti, je smučarski slalom. Jasno pa je, da so tudi športne igre, boks, telovadba na orodju in atletika področja spretnosti. Kdo je spreten? Spretni je tisti, ki z najmanjšo potrošnjo moči največ doseže. Spretnost predpostavlja dobro tehniko, dobra tehniko pa predpostavlja pravilno metodo. Ne smeš začeti pri težkih vajah, temveč pri elementih, tako nekako, kakor začnejo v šolah najprej z abecedo. Vse moraš delati igravo, sproščeno, vse z dobro voljo in ne v nagubanim celom — tako bo veliko laže napredoval v zadevah spretnosti.

TUDI ŽIVČNA MOČ JE POTREBNA!

Doslej smo govorili o vztrajnosti, o hitrosti in spretnosti; naslednja, zelo značilna lastnost športnika, ki se pripravljala na tekme, pa je živčna moč. Mislim, da bi naši nogometaši na tekmah neprimerno več dosegli, če bi se v svojem zasebnem življenju ravnali po navodilih za stopnjevanje živčne moči. Toda kapitalne vrednosti živčne moči se ne zavedajo niti naši nogometaši, niti smučarji, košarkarji ali plavalci. Ne skrbijo dovolj za obilno spanje pred tekmami, ne znajo se umakniti ljudem v samotno, ne znajo se koncentrirati, čisto grdo na tekmo telesno ogledovana, neznanega mesta, ker so si vzele dopolne ogledovalno neznanost mesto ali muzej ali ker so ure in ure kvartali, saharali, se pogovorjali z radovednimi itd.

Kaj daje živčno moč? Mir, samota, tišina, sprehod po gozdu, redno življenje, zdravo spanje. Kdor dobro opravlja svoje poklicne dolžnosti, kdor ima mirno vso, kdor je brez skrbi, bo vse laže in uspešneje tekmoval od tistega, ki je obremenjen z nadlogami. Vse to je potrebno za stopnjevanje živčne moči in tudi laže poljsko, sadarsko ali vrtnarsko delo. Športnikom pripravljamo zlasti bivanje v gozdu. Gozd daje živčno moč.

Največja napaka je, če gre športnik na tekme obremenjen s skrbjo, s straham, s preveliko odgovornostjo. Tudi prenaporno duševno delo, nemir in truš, premalopspanje, pretiravanje v kajenju, večurno kvantiranje, poslušanje kričnega zvočnika, ogledovana neznanega mesta, ki so podobna, slabi tekmovalca, ker ga utruja. Zato je na dan važnega tekmovanja najbolje, če živijo tekmovalci v tišini, v miru, pri knjigi in lažjem delu v senčnati naravi.

Nasveti, ki jih dajemo, so rezultat teorije in prakse. Zanimivo pa bo slišati tudi enega najznamenitejših tekmovalcev, ko se na nekem naprosilu Gundarja Haega, da bi dal iz svojih izkušenj nekaj bistvenih nasvetov švedskim športnikom, je po daljšem premisleku napisal članek, ki je imel samo pet stavkov, vendar je povedal veliko. Pet stavkov — to je pet nasvetov, ki jih je dal Haeg svetim športnikom tovaršem: Ne pij alkoholičnih pijač! Kadil! Ne kadil! Veliko spanje! — 4. Pojdi dvakrat tedensko v sauno! — 5. Zadržuj se, kolikor moreš, na prostem!

IN KONČNO: VEČ ŠPORTNE HIGIENE!

Zakaj svetuje Haeg tudi sauno? Svetuje jo zaradi utrjevanja, pa tudi zaradi znojenja. Ker pri nas še nimamo parnih kopalnic, kakršne so saune, priporočamo namočenje; lažje fizično delo ali hitro hojo do izdatnega znojenja, nato umivanje s toplo in mrzlo vodo, nazadnje pa masaža, pri kateri bledemo kožo in mišičje z brezovimi metlicami.

Kaj se pravi trenirati? Beseda je angleškega izvora in pomeni po naše pripravljati se, šolati se, vzgajati se, gulliti, dresirati — skratka trenirati. S treningom se pripravljamo na tekme, učimo se športne tehnike, vzgajamo se moralno in telesno, čisto se moramo tudi gulliti, čisto moramo vsaj temeljito posteljaviti. Mišično gibanje spominjalo deluje le v primeru, če smo dolga časa gibanje tako dolgo ponavljali, da smo

Marsikomu se bo zdelo vprašanje, ali obstoji moška moda, neumestno. Kajpak, da obstoji, bo dejala večina in pri tem mislila na redke »promenade leve« ali »dase« kot jim pravijo Srbi. Te »leves« poznate: nosijo petelinjo frizuro, paradirajo s hlačami, ki vzbujajo tek, ker so tako podobne makaronom, njihova ramena pa vzbujajo občudovanje, saj je njih najmanj pol kilograma. Vzdolžni valjasti deželster kožo in mišice. Čevlji z 1 kg tekočo plastjo gumija pa otežkočajo lagodno hojo. Ta »moda« se menja kot ženska moda, zato ni moda za moške, temveč nekaj smešnega, čemur se skoraj vsak moški prizanesljivo nasmehe.

Če pa pri moški modi mislimo na to, da je moški dostojno obločen, da je njegova obleka čista in solidna, da v gledališču ali na koncertu že z obleke kaže svoj odnos do kulture s tem, da svojo zunanost vsiklad z dogodkom, kateremu pristvuje, če mislimo na to, potem seveda tudi moška moda obstoji.

V čem je ta moška moda, ki pravzaprav ni moda?

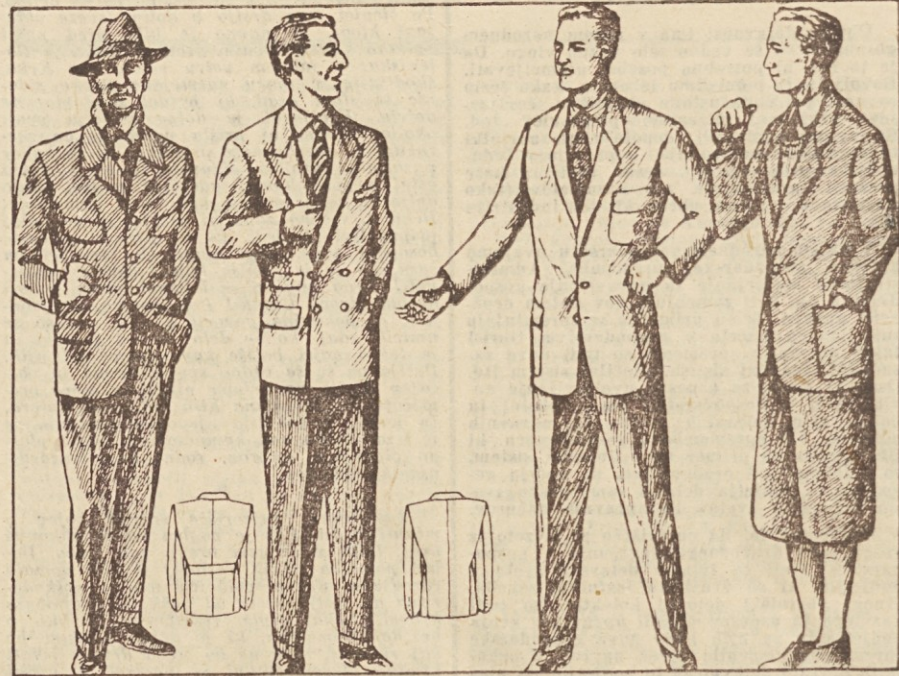
V solidnosti, lagodnosti in praktičnosti. Solidnost moške mode je v tem, da vski v modi ne smemo pretiravati, da ni prav, če se opirjemo vsake novosti, pa naj pride od koderkoli tisti.

Ugodnost mode je v tem, da obleke ne čitimo kot nekaj, kar nas veže in utenjuje, marveč, da se v njej počutimo ugodno, prosti v gibanju; da poleti ne nosimo kravate in suknjiča itd.

Praktičnost pa narekuje trgovina. To pomeni, da je za nas modno blago in vzorci, katere nam nudijo naša trgovska podjetja. Stvar nas samih pa je, da izbiramo najkakovnejše vzorce in najtrpejše blago ter s tem usmerjamo izdelavo.

V tem je na kratko povedano bistvo moške mode. In teh načel se bo držala letošnja moda ne samo pri nas, ampak tudi v svetu.

Med blagom bo letos treba izbrati vzorec solidne barve. Zelo v modi je blago s črtami, pa tudi vzorčasto blago (karlano ipd.), dočim bo enobarvnih oblek manj. Ker je v modi vsod stiska za tekstil, bodo zelo v modi kombinacije v barvah, t. j. da so suknjiči drugačne barve (n. pr. enobarvni) kot hlače (n. pr. s črtami), telovnik pa barvno in blagovno delo obleke zase. Kombinacija je seveda stvar okusa in »finance«, saj si bomo oblačila kupili neenkrat samo jopič, šele pozneje hlače itd. Paziti je pri tem treba samo

na končni vtis, na skladnost uporabljenih barv. Zaradi stiske bodo tudi površniki in suknje krajše, t. j. do kolena. Razen za večere, gledališče, koncerte in druge svečane priložnosti, bodo v modi športne obleke. O izdelavi oblek se ne da povedati nič dolžnega, saj smo dejali, da moške mode pravzaprav ni, da so namesto nje trije pojmi: solidnost, lagodnost in praktičnost. Zato bodo krojači šivali lahno padajoča, skromno vatirana ramena, globoke ovratnike in dolge zavhke. Širina zavhkov bo odvisna od velikosti moškega. Mali moški bodo imeli ozke zavhke, veliki pa široke. V modi suknjiči z dvojnimi gumbi, razen pri šport-

nih oblekah. Postava sme biti v obleki le lahno poudarjena, sploh mora biti obleka lagodna in se ne sme prilagati. Suknjiči ne smejo biti ne predelani, ne prekratki, hlače pa nikakor ne smejo biti preozke, pa seveda tudi preširoke ne. Pri srajkah so v modi lagodni ovratniki, ki nimajo predolgi zavhkov. Srajce so lahko solidno vzorčaste.

Tako, pa smo povedali vse o moški modi, tudi za par let naprej. Vse ostalo, kar bomo imeli priliko pri nas videti, pa bomo solidni delovni ljudje kot nesolidno odvrkli, kot je marsikdo že odvrnil neokusno kričede kravate in se oprjel naših izdelkov, kateri so se v lepi izbiri že pojavili na trgu.

Jessie Owens skače v daljavo

ni za vztrajne športe — ni za nogomet, za plavanje na dolge proge in tudi ne za alpinistiko. Če v mladih letih moras začeti z vadbo, če hočeš na področju vztrajnosti kaj pridati doseči, in če si se že odločil za tek, plavanje ali nogomet, moraš pri svoji vadbi žilavo vztrajati pet, deset, včasih tudi petnajst let.

Pri nekaterih športnih panogah pa ni odločilnega pomena vztrajnost, temveč hitrost. Ali se da tudi hitrost privzgojiti? Tista hitrost, ki je potrebna za tek na 100 m ali skakanje v daljino? Seveda se da, toda samo za eno ceno: z delom! Delati je treba, trenirati je treba in hitrost bo prišla!

Od česa pa je hitrost odvisna? Odvisna je zlasti od moči. Le oglejte si slike svetovno znanih sprinterjev, pa boste ugotovili, da imajo krepke noge, krepke roke, celo krepko mišičje na trupu. Da bi postal hiter, moraš pogosto skakati in teči na kratke proge po ravnem, navzdol in navkreber. Če hoš hiter opravljati težke naloge, boš pridobil na moči, moč pa ti bo pomagala, da boš nekoli še hitrejši. Seveda pa je hitrost odvisna tudi od živčevja, od spretnosti in refleksov. Zato tvoji trening ne sme biti samo težaki. Tudi zvojni moras poklicati na pomoč, igrati moraš košarko, nogomet, odbojko, namizni tenis ali

ZANIMIVOSTI

KDAJ JE BIL POLOŽEN PRVI MORSKI KABEL

Prvi morski kabel za telegrafsko zvezo med državami, katere loči morje, je bil položen leta 1851 preko kanala La Manche med Anglijo in Francijo. Polaganje morskih kablov se je pozneje še nadaljevalo, toda zveza med Evropo in Ameriko kljub temu še dolgo ni bila vzpostavljena. Kabil so izdelali poskodovalni izolacija ni bila dobra itd.

Ko so izubili že vse nade na uspeh, je iznajditelj telegrafa Morse predlagal in ameriški senat je njegov predlog sprejel, da se telegrafska linija med Anglijo in New Yorkom zgradi preko Sibirije in Aljaska v skupni dolžini 25.000 kilometrov. To linijo so začeli z vso naglico graditi in šele po sedmih letih je bil končno položen kabel preko Oceana. Dne 4. avgusta 1866 je bil poslan prvi telegram (kablogram) med New Yorkom in Anglijo. Za tem šlo se je začelo polaganje morskih kablov tudi na daljših progah, kot na primer med Kanado in Avstralijo (14.516 km). Leta 1884 je 26 držav v Parizu podpisalo mednarodno pogodbo o zaščiti pomorskih telegrafskih kablov in ladij, ki polagajo kabla.

KATERE ŽIVALI IMAJO TELESKOPSKO OČI

Živali, ki imajo stesleskopske oči, živijo v morju. To so nekatere globinske morske ribe, raki in glavonožci. Njihove oči so izbuljene in spominjajo na neke vrste daljnogledov. Očesna leča je pri njih izredno velika in okrogla in stoji pred mrežnico. Za gledanje na bližino ali v daljavo prilagojajo te živali svoje oči s pomočjo posebne mišice, ki približuje oziroma oddaljuje očesno lečo od mrežnice in na ta način dobivajo jasno sliko predmeta, ki ga gledajo.

S teleskopskimi očmi je tem živalim omogočeno, da bolje izkoristijo slabšo svetilbo v morskih globinah in tako bolje vidijo.

AVTOMOBILSKE GUME, KI NE EKSPLODIRAJO

Neko ameriško podjetje za proizvodnjo avtomobilskih gum je začelo prodajati avtomobilske gume, ki se ne raztrgajo in tudi nimajo notranje gume. V primeru pokanja znotraj stena zadržuje največji del zraka, tako da avtomobil lahko vozi še naprej celo pri največji brzini.

Poleg tega je v avtomobilski gumi mehka, lahko pregibljiva snov, ki takoj zamaši vsako luknjico ter s tem onemogoča, da bi zrak uhajal.

MAGNETNI KROŽNIKI

V Brooklinu so začeli prodajati posebno krožnike z magnetno Magneto namreč preprečuje drsenje oziroma padanje krožnikov s postavkov.

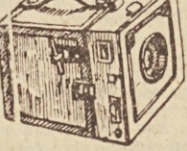
KOLIKŠNA JE PROIZVODNJA VOLNE NA SVETU

Leta 1949 je na vsem svetu (brez Sovjetske zveze) zrasla v proizvodnja volne 1.581.000 ton. Od tega je dala Evropa okrog 200.000 ton (največji proizvajalci so bili: Anglija 36.000, Španija 35.000, Francija 17.000, Italija 16.000, Jugoslavija 14.000, itd.); v Severni Ameriki so proizvedli 133.000 ton (od tega ZDA 123.000); v Južni Ameriki 326.000 (Argentina 200.000, Urugvaj 70.000, Brazilija 21.000, Čile 17.000, Peru 9000 itd.); Azija je dala 157.000 (Kitajska 35.000, Turčija 32.000, Indija 26.000, Iran 13.000, Pakistan 12.000, Irak 11.000, Afganistan 9000); v Afriki 124.000 (Južnoafriška unija 97.000, Maroko 13.000); v Oceaniji je bilo izdelanih 641.000 ton (Avstralija 474.000 in Nova Zelandija 167.000 ton volne).

FOTOGRAFSKI POSNETKI S TREMI DIMENZIJAMI

Pokleni fotografi bodo kmalu imeli možnost slikati s fotografskimi aparati, s pomočjo katerih bodo dobili slike s tremi dimenzijami. Uporabljen je namreč princip, po katerem so izdelani vojaški aparati sistema »trivizije«. Za ta aparat se uporablja posebna leča, o kateri iznajditelj trdi, da je v stanju »pogledati okoli sebe in se ujame« vse dimenzije. Posnetki s tremi dimenzijami bodo lahko tudi razmnožili.

HIDROCENTRALA BREZ JEZU

V Passyju-sur-Arve je pričela obratovati hidroelektrična naprava v dolini planinske reke Arve. Hidrocentrala nima jezusa; ledena voda hudomuškov je neposredno speljana po ogromnih kanalih, izviranih v skalovju, in ima padeč 400 m. Predvidevajo, da bodo naprave proizvajale 366 milijonov kilovatnih ur električne energije na leto.

ATOMSKI MOTORJI

Angleški znanstveniki so uradno objavili, da so končali načrte atomske kurilnice za ladje. Nova kurilnica bo majhena atomska baterija, ki jo bodo lahko postavili v strojnico rušilca. Po istem načelu bodo lahko take kurilnice tudi oskrbovale centrale za proizvajanje električne energije.

POSEBNE ZNAMKE ZDRUŽENIH NARODOV

V kratkem bodo prišle v promet poštne znamke Organizacije združenih narodov. Odobreni so načrti za te znamke, na katerih bo napisano ime »Združeni narodi« v angleškem, francoskem, ruskem, španskem in kitajskem jeziku. Poleg običajnih poštних znamk bodo izdane tudi letalske znamke.

Iz življenja skladateljev

Ludwig van Beethoven je bil rojen 16. decembra 1770 v Bonnu pri Kölnu v bedni podstrešni izbi. Že v rani mladosti se mu je življenje zagledalo kot žalosten, surov boj. Z 11. letom je že bil član gledališkega orkestra, s 13. pa organist. Beethoven je živel v dobi, ko so bili umetniki osebni služabniki velikašev in popolnoma odvisni od njihove milosti. Toda Beethoven je se prvi uprl hlapčevanju.

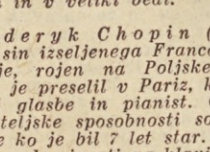

Pretrgal je vezi s hlapčevsko dvorno službo, se predal svoje bodanemu življenju in se posvetil poklicnemu skladanju. Vse njegovo življenje je bilo bridko, polno trpljenja in odpuščanih. Vedno se je boril za svobodo zatiranih, za človeško dostojanstvo ter za bratski odnos med ljudmi, kar je najlepše izpovedal v svojih zadnjih (IX.) simfoniji, katera izraža vse njegovo duševno bogastvo. Z njo je zapel svojo najvišjo življenjsko izpoved, zapel himno zahvale in radosti.

Pretečni del svojega življenja je Beethoven prebil na Dunaju, ki je bil takrat žarišče klasične glasbe. Bogato ustvarjanje je se nadaljevalo le po njegovi ogtušitvi, ki ga je du-

ševno zelo morila. Beethoven je nadvse ljubil naravo. Ljubezen do prirode se posebno izraža v Pastoralni simfoniji (VI.), ki je vse preprosto s peljem in glasovi narave, ki jih sam ni mogel slišati. Ustvarjalno delo Beethovna je zelo bogato. Uglasbil je 9 simfonij, 11 uvertur, 5 klavirskih koncertov, veliko število sonat, kvartetov, romanc, opero Fidelio, cerkvene glasbo itd. Umrl je leta 1827, zapuščen in v celni bedi.

Frederyk Chopin (1810—1849) je bil sin izseljenega Francoza in Poljakinje, rojen na Poljskem. Z 20. leti se je preselil v Pariz, kjer je bil učitelj glasbe in pianist. Chopinovo skladateljske sposobnosti so se pojavile že ko je bil 7 let star. Ne samo, da je znal zaigrati na klavir najtežje variacije, Chopin je izrazil instrumentalni in klavirski skladatelj — romantik.

Med številnimi instrumentalnimi deli je napisal dva klavirska koncerta, poloneze za klavir in orkester, fantazijo na poljske pesmi itd. Največ pa je ustvarjal klavirskih skladb. Saj prav gotovo vsakdo pozna njegove lepe melodične valčke, mazurke itd.

Franc Schubert (1797—1828) je bil v otroških letih sopranist današnje dvorne kapele (Sängerknabe). S pomočjo svojih plemiških prijateljev se je z dvajsetimi leti posvetil samo glasbi in skladateljstvu. Schuberta so posebno privlačile dunajska peser in madžarski motivi. Lirično romantični značaj njegovih skladb pa poudarja smisel, ki ga je imel Schubert za eksotično motiviko. Napisal je mnogo instrumentalne glasbe (8 simfonij), 5 godalnih kvartetov, več klavirskih sonat, vrsto komornih skladb itd.

Giuseppe Verdi je največji mojster italijanske opere. Rodil se je 10. oktobra 1813 v majhni vasi Le Roncole v Parmi. Njegova operna umetnost je zelo močna, izvorna in pristna ter ima v sebi toliko dramatičnih sil, da janje še danes uspehe po vseh svetovnih odrih. V mladih letih ga mlinski konservatorij ni hotel sprejeti, češ da je glasbeno ne-

7 praktičnih nasvetov

Smolo spraviš hitro z rok, če jih nekoliko otreš z masljo ali surovim maslom. Petrolej je prav tako dober.

Zlati okvirji se bodo spet svetili, če jih odrgneš z zmesjo jajčega beljaka in soli. Potem jih krepko otreš z usnjem ali pa z mehko krpo.

Če hočeš, da stoli ne bodo delali nadležga ropota, jim na noge približ košček klobučevine.

Če se obleka začne svetliti, jo skratčaj s salmijakovo vodo, položi čez njo suknjo in zaljaj do suhega.

Belo železno pločevino najbolje očistiš z nekaj kapljicami olja in z drobnim lesnim pepelom.

Če nimaš ledu, pa bi rada pljačo naglo ohladila, napravi takole: natoči pljačo v steklenico ali loščen glinast lonec, ovij ga z vlažno enjavo in postavi na okno, po možnosti na preplh. Vlaža v enjavi začne hitro izhlapevati, zaradi česar se pljača znatno ohladi.

Morsko sol lahko zdrobiš, če jo daš malo sušiti, potem steseš na desko in v valcem za rezance zdrobiš.

ZLOGOVNA DOPOLNJEVALNICA

ba-ca-da-de-ke-ll-mi-na-na-na-o-ra-ra-ran-ri-ri-ro-te-te-vik-z

Dopolni dani viki z gornjimi zlogi tako, da boš bral vodoravno besede naslednjega pomena:

1. varnostni zapor zaradi nalezljivih boleznih — 2. vrsta glasbila — 3. občutljiv, kočljiv — 4. lončarska umetnost — 5. ulična zagrada — 6. del športne opreme oziroma tudi obleke — 7. skupina potujočih trgovcev v pustinjah.

1	ka						
2		ka					
3			ka				
4					ka		
5				ka			
6			ka				
7	ka						

Rešitev piramide

1. a — 2. na — 3. Ana — 4. rana — 5. vrana — 6. narava — 7. kavarna — 8. karavana — 9. Karavanke.

Vzgleden primer

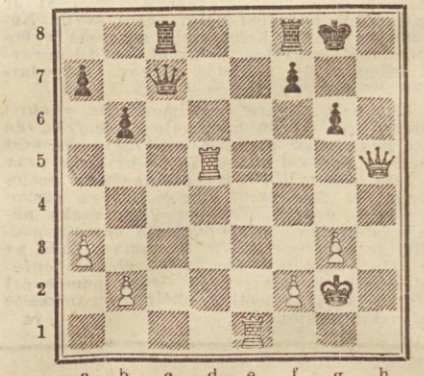
Slikarski mojster tov. Milnar Adolf iz Ljubljane je izvršil pri gradnji sindikalne dvorane Gozdarskega nabavnega podjetja v Ljubljani slikarska dela. Pri obračunavanju je od računa podaril sind. podružnici 4000 dinarjev. Sindikalna podružnica se mu za podarjeno vsoto iskreno zahvaljuje.

Prvenstvo Krima

Ker je Krim eden najmočnejših šahovskih klubov v državi, bi moralo biti tudi prvenstvo tega kluba eno najmočnejših v Jugoslaviji, vsaj na papirju. Toda v praksi je drugače. Krim na državnem prvenstvu kot zakletko, nikoli ni mogel biti prvi, na svojem prvenstvu pa ne more spraviti skupaj niti polovice igralcev. Seveda v tem Krim ni osamljen. Šahovska zveza Jugoslavije je za letošnja prvenstva klubov zahtevala, da na njih sodelujejo tudi velemojstri, da bi tako poživila življenje klubov. Šahovsko življenje v Krimu pa kaže, da niti ta injekcija ne more poživiti, saj sodeluje od enega velemojstra in od 6 mojstrov. članov kluba, samo en mojster (vedno discipliniran Anton Preinfalk). Mojsrski kandidati sodelujejo vsi (Lovačič, Milnar, Sikan, Šušnik). S takim prvenstvom si je Krim že zapravil vse izgledne na državnem moštenem prvenstvu, kajti brez močnega klubskega življenja, ki ustvarja homogenost, ni kolektivnih uspehov!

Primašno zanimiv zaključek partije s prvenstva Krima.

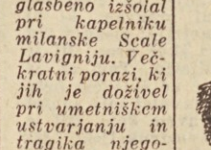
Beli: Slikan Črni: Preinfalk

Za zadnjo potezo g6 je Slikan v hudi časovni stiski dovolil nasprotniku, da partijo efektivno zaključil, vtem ko bi z enostavno potezo lahko remiziral. Vprašanje, ki ga rešite se glasi: Kako bi črni lahko remiziral? Kako beli po napaki g6 najhitreje zmaga? Rešitev iz številke 21: 1. Lb4: ab4: 2. S7!: Ta8! 3. f6!: id. Prva poteza je potrebna zaradi tega, da črni nima vmesne poteze cb4: z napadom na lovca.

Rešitev problema iz številke 23: (1. Le6+ de6: 2. De6: K8 3. Df7! in bel vme figuro z odločilno materialno prednostjo.

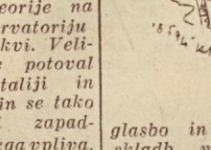
Ureja uredniški odbor — Glavni urednik Tone Seliskar — Uredništvo telefon 45-33 in uprava telefon 49-70 Masarykova 14/II v Ljubljani — Izhaja vsak petek — Mesečna naročnina din 25.—, četrletna din 75.—, polletna din 150.—, celoletna din 300.— Račun pri podružnici Narodne banke v Ljubljani št. 604-90321-4. Tiska tiskarna »Ljudske pravice« v Ljubljani. Kopirarjeva 6

nadarjen. Toda to ga ni motilo, da se ne bi glasbeno izsol pri kapelniku milanske Scale Lavigniju. Večkratni porazi, ki jih je doživel pri umetniškem ustvarjanju in tragika njegovega zasebnega življenja ga niso potirali, ampak jih je premo-goval z neugnanimi silami. V glasbi je povezal izročilo lastnega naroda, kateremu je zavestno služil. Ljubil je preprosti in skromen glasbeni izraz, katerega je izpopolnil z ogromno vsebinsko močjo in pristnim doživljenjem. Njegova največja dela, ki je bila naročena za otvoritev kuzneškega prekopa, nadalje Ples v maskah, Moč usode, komična opera Falstaff, ki jo je napisal v 80. letu svoje starosti in ki je bila njegovo poslednje delo. Umrl je leta 1901.

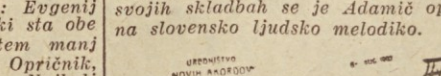

Peter Iljič Čajkovski (1810-1895) je ustvarjal glasbeno umetnost pod vplivom zapadnega romantičnega klasicizma. Najprej je bil uradnik, pozneje se je pa ves posvetil

glasbi, ki mu je bila najljubše zatočišče. Glasbeno se je izsol v Petrogradu in postal v 27. letu učitelj teorije na Konservatoriju v Moskvi. Veliko je potoval po Italiji in Švici in se tako navel zapadnjaškega vpliva. Kot dirigent in skladatelj je zagnjal glasbeno življenje v svoji domovini. Ustvaril je tudi nekaj skladb, kjer je združeno petje z orkestrom kot: Romanca, Balada, Zrelo žito, Zapojmo. Balet se je tudi s simfonično glasbo, vendar so mu najbolj uspeli skladbe za godalni orkester. V vseh svojih skladbah se je Adamič opiral na slovensko ljudsko melodiko.

glasbo in je zložil približno tisoč skladb, med njimi največ zborov, kakor Zdravica, Vasovalec, Smrt carja Šamuela, Svatovske pesmi, Vraga nevesta, Kadar estanemo itd. Ustvaril je tudi nekaj skladb, kjer je združeno petje z orkestrom kot: Romanca, Balada, Zrelo žito, Zapojmo. Balet se je tudi s simfonično glasbo, vendar so mu najbolj uspeli skladbe za godalni orkester. V vseh svojih skladbah se je Adamič opiral na slovensko ljudsko melodiko.

Faksimilo ene prvih Adamičevih skladb

Slovenski skladatelj Emil Adamič se je rodil leta 1871. Bil je učitelj in se je glasbeno izsol po